

היה או להד"ם?...

(המשך מעמ' 21)

לפני הופעת הדפוס. לבר "בעיה טכנית" זו יש להתפלא מאד שבשום רשומת ספריו של ספרי הרמב"ם שנחקרו חקור ושנוא לא הוכרה עובדת קיומו של הקונטרס המופלא הזה. גם במקור שבעל "סדר הדורות" מביא לא מוזכר שמדובר בקונטרס ישן להרמב"ם אלא סתם "קונטרס ישן" כינוי רווח גם בספר "סדר הדורות" לפרסום כל שהוא עתיק, ולא שם של ספר, כפי שיש יסוד להניח שגה בהבנת הנקרא הזיפן המגוחך.

נותרה לנו רק עובדת ההוצאה לאור של הקונטרס "בפעם האחרונה" ע"י רבי נפתלי היילפרין בן בעל "משכיל לאיתן" ממינסק בצירוף הסכמתם של הגאונים גדולי הדור בעל "בית הלוי" ורבי יצחק אלחנן מקאוונא זצ"ל עובדה שהזכרה בשיחת הטלפון המצוטטת, אלא ששוב אנו מוצאים עצמנו מול "יצירה" מעוותת להפליא מבית מדרשו של הזיפן המגוחך, ראשית ממתי מכונה רבי נפתלי משכיל לאיתן בשם המשפחה כ"רבי נפתלי היילפרין"? אבל הפלא הגדול הוא שרבי נפתלי משכיל לאיתן שכינה כרבה של הלויס, ונחשב מגדולי הדור, הוא ערך את הספר "סדר הדורות" והוציא אותו מחדש, נחשו, באיזו שנה? אכן, תרל"ח, בדיוק בשנת "הופעת" ה"קונטרס ישן" הנעלם... בהסכמת מי ראה אור הספר? מן רבי יצחק אלחנן מקאוונא ומן בעל ה"בית הלוי"? מה הולך כאן? אותה שנה, שתי יצירות עם אותן הסכמות אחד מפורסם וידוע, והשני שום תיעוד לא על הספר (קונטרס ישן להרמב"ם...) שאמור לזעזע אמות סיפים, ולא על ההסכמות, סך הכל חלפו מאתיים שנה ולא נודע כי באו אל קרבנה. והנה איך קראו לבעל "סדר הדורות" אכן, רבי יחיאל היילפרין... איזה סלט, פשוט מדהים.

לא, אל תנסו להפך בארכיבים כדי לחפש את "הקונטרס ישן להרמב"ם" לא היה ולא נברא, וגם לו הייתה, לא גדול וחכם מופלג כרבי נפתלי משכיל לאיתן יאמין לקשקוש מקושקש נוסח "האיגרת" הזו.

מי היה רבי מימון...

יאמר מי שיאמר, נכון האיגרת היא בדיחה, אבל גוף המעשה הרי הובא

נסו לחפש בכל האטלסים העתיקים והחדשים עם הייתה קיימת עיר ששמה "גאש", מה לדעתכם פירוש הכינוי "רבי יוסף איבן מיגאש"? כל צורב מתחיל יודע שהפירוש הוא כינוי של משפחה "מיגאש", כמו שרבי אברהם איבן עזרא, היה בן משפחת עזרא ולא הגיע מעיר "עזרא", גם רבי שלמה איבן גבירול, לא בא מהעיר "גבירול" אבל "הזיפן המגוחך" סבר שש"הר"י מיגאש" הגיע מעיר ששמה "גאש".

"קלקל חיבורו בכובים"...

והנה המקור לסיפור הוא בלעדי לספר "שלשלת הקבלה", על ספר זה כתב החכם הקדמון יש"ר מקנדיאה: "אין מביאין ראיה מהשוטים, שקלקל חיבורו בכובים, עד שהאמת שבתוכו אינה ניכרת"... והחיד"א כותב שאין לסמוך עליו. מהסיבה הזו קבע רבי נפתלי משכיל לאיתן (צחוק הגורל שדווקא הוא שומט את הבסיס ל"אגרת" המגוחכת שניסו לייחס לו...) בהקדמה להוצאת ה"סדר הדורות" שהמחבר הפרז על המידה לקבץ אל תוך ספריו מכל הבא לידו וכל דבר גוזמה מספר שלשלת הקבלה....

מובן איפה מדוע קשה להסתמך עליו כמקור בודד בדבר שאמור להטיל רבב באחד מראשונים כמלאכים.

לגופו של דבר, על אף הרצון להפיק לקח חינוכי מסיפור מפורקק, כל התיאוריה שהרמב"ם היה קשה הבנה וכבמטה קסם התגלה כגאון הגאונים לצערנו לא מבוססת ואין לה תמיכה משום מקור,

אולי ניתן להתרשם להיפך מתיאור קצר ומוסמך שכתב הרמב"ם על עצמו באיגרת שכתב לחכמי לונל שבצרפת: "בטרם נוצרת בבטן התורה ידעתי. ובטרם אצא מרחם הקדשתי להפיץ מעיינותיה החוצה נתתי".

לסכום: לא "קונטרס ישן לרמב"ם" ולא מהדורה אחרונה של "רבי נפתלי היילפרין" וקרוב לוודאי שגם לא "קצב ולא בן קצב"... את הלקחים הנכונים לגדלותם של רבותינו ניקח מהמקורות המוסמכים ולאורם נלך.

(תודת הכותב נתונה להרה"ג רבי נריה מדמון שליט"א שעמד על התעתוע וסייע בכתובת המאמר, בקנאו את קנאת רבותינו הראשונים. יש לשוב ולהדגיש שאיננו תולים חלילה כלום באיש החינוך שליט"א ובסופר שלמרכה הצער הלכו שולל ע"י תעתוע והטעיה. מאמר זה נכתב בהשראתם ורצונם לתקון הטעות)

ב"סדר הדורות" מה זה משנה עם זה ספור או אגרת, טיעון צודק שאכן עמד בפני המפרסמים הנכבדים, אכן, הבטחנו שנסביר מדוע הטילו רבים פקפוק במעשה ובמקורו. ראשית עלינו לדעת במי מדובר מי היה רבי מימון הדיין? בעצם די לנו בעצם הידיעה שהוא רבו של הרמב"ם כדי לנסות לגעת באפס קצהו ושמץ מינהו של גדלותו העצומה ויראתו אשר מי בן אנוש יערכנה ויכילנה.

בהקדמת הרמב"ם לחבור העצום פירוש המשניות הוא מעיד שהוא חיבר אותו מתוך ז"אספתי כל מה שבידי מפירושי אבי ז"ל" בפ"ו ממסכת שבועות הוא כותב "וכן ראיתי אבא מורי ז"ל, משיב, כמו שראה לרבו (שימו לב, להדגשה "רבו" ל. ל.) רבינו יוסף הלוי (מיגאש)" רבי מימון היה גדול הדור ההוא, ותהילתו מלאה ארץ וכך כותב אודותיו בהערצה תלמידו של הרמב"ם רבי אנטולי בר יוסף ז"ע: "...בא מזרע הפרתמים, אשר אהב בהמון, אדוננו וגאוננו מיימון, זכרו לחיי העולם הבא וחלקו עם שבע כתות בגן העדן..." ואילו רבי יהונתן מחכמי לונל כותב באגרת להרמב"ם (שו"ת פאר הדור) "כבוד גולת קדושת גפן אדרת, צבי הארץ לגאון ולתפארת מרנא ורבנא מימון".... רבי סעדיה איבן גנון ז"ל מכנה את רבי מימון "גדול תלמידיו" של הר"י מיגאש.. מעמדו כגדול הדור הביאו לערוך את "אגרת הנחמה" להמון העם אשר השתעבד תחת מלכות הרשעה באותה תקופה. מלבד זאת חיבר את הספרים: פירוש לתורה. פירושים לתלמוד. פירוש מגילת אסתר. תשובות בהלכה. דיני תפילה ומועד. הלכות ספר תורה. חיבור דיני טהרה. קונטרס על הפיס של הכהנים. פרוש לספר אסטרונמי.

מובן מאליו שסיפור הנוגע לערכו של הנשר הגדול אבי הנשר הגדול התקבל בחשדנות רבה. מה גם שבתולדות התקופה ההיא וטלטולי הגזרות ההם באו בכתובים ואין רמז ושמץ למאורע זה.